תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר מועד

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת יומא

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת יומא

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-יומא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ה. 4
דף ו. 4
דף ז. 5
דף ז: 5
דף יא. 6
דף יא: 6
דף יב: 6
דף טו. 6
דף יח: 7
דף כג: 7
דף כד. 8
דף כה. 8
דף כו. 8
דף כו: 9
דף כז: 9
דף כט. 9
דף ל. 9
דף ל: 14
דף לא: 15
דף לב. 15
דף לד: 15
דף לה: 25
דף נ. 26
דף נ: 26
דף נא. 27
דף נד. 27
דף ס. 27
דף ס: 28
דף סג: 28
דף סד. 29
דף סה: 29
דף סו. 30
דף סח: 30
דף סט. 31
דף עא: 31
דף עב. 31
דף עח: 31
דף עט: 32
דף פ: 32
דף פו: 32
דף פח. 33

דף ה.

גמרא, וסמך ונרצה, [וכי סמיכה מכפרת, והלא אין כפרה אלא בדם, אלא לומר שאם לא סמך] כאלו לא כיפר וכיפר.

פירוש לא כיפר אעשה דסמיכה, דכל כמה דלא שחיט, בעמוד וסמוך קאי אימת קעבר אחר שחיטה ואעשה דלאחר שחיטה לא מכפר, וכיפר על כל עשין אחרים דקודם שחיטה, הכי מפרש לה רבא בפ' כל הזבחים (ו' ע"א) ואף דמקשה עליו שם, אימא כיפר גברא על העשה שבידו ולא כיפר קמי שמיא דלא עביד מצוה מן המובחר הא דחי לה התם. ורש"י ז"ל פי' כאן כפי הס"ד דקושיא שם ולא ידעתי למה.

ואולי כיון דלר"ז ולר' ירמיה שם מבעי' להו אי עולה מכפר אף על עשה דאחר שחיטה, ולאותו צד צריך לפרש לא כיפר דלא עביד מן המובחר, מש"ה תפיס רש"י כן ודוחק:

דף ו:

תד"ה אמר ר' תחליפא משמיה דרבא כו' נהי דפסח כיון דאתי בכנופיא הוי כקרבן צבור, מ"מ כיון דלאו כולם בשותפות מייתי מהדרינן אטהורים [והיינו רק דחויה דכל כמה דאפשר לאהדורי מהדרינן אטהורים].

תימא לי, דאכתי מה הועילו [ליישב הסתירה דהכא אית ליה לרבא טומאה הותרה, ובזבחים לגבי פסח אית ליה טומאה דחויה] הא מ"מ ע"כ גם בפסח דחויה רק מדרבנן, דהא קרבן יחיד ממש נמי דחויה רק מדרבנן, וכמו שהעלו בתוס' לקמן בסמוך [ד"ה כיון דכולהו מקראי נפקי, ואי אפשר לומר מדאורייתא במקצתן הותרה ובמקצתן דחויה] וא"כ איך אמר רבא בזבחים (דף לב ע"ב) אדרבה איפכא מסתברא [מצורע שחל שמיני שלו להיות בערב פסח וראה קרי בו ביום וטבל לא נימא כיון דהותר לצרעתו הותר לקריו להכניס בהונות, כיון דמצורע התיר' הוא להאי אשתרי ולהאי לא אשתרי אבל טמאי מתים ונעשו זבים טומאה דחויה היא, נימא הואיל והותר לטומאה הותר לזיבה, דמה לי חד דחייה מה לי שתי דחיות] הא אם נתפוס דהיכא דהותרה לא אמרינן הואיל והותרו ממילא בטמאי מתים שנעשו זבים אא"ל דיאכלו בפסח מכח כיון דאדחו אדחו, הא מדאורייתא הותרה ואסורים לאכול מדאורייתא מחמת זבים, ואיך שייך לומר כיון דמדרבנן דחויה נתיר אותו לאכול בפסח:

תד"ה א"ר תחליפא משמיה דרבא. ע' בדבריהם. נראה בעליל דס"ל להחלט דפסח עם אילו של אהרן דלא מקרי כ"כ קרבן ציבור. וכן משמע בסנהדרין (דף יב) דדומה ממש להדדי מדפריך הש"ס שם דר"י אדר"י, ועיין בחידושי תבנית אות יוסף בסנהדרין (דף

יב) [לפ"ז לכאורה הדרא קושייתם לדוכתי' דרבא סבר בפסח דחויי'. והכא קאמר מ"מ הותרה טומאה הותרה אף דאיכא פרו ואילו. ע' ברש"י] והיה נ"ל דתוס' לא מפרשי כרש"י. והיינו דיש לפרש ע"פ דבריהם ריש מסכתא ד"ה וחכ"א וכו' אבל הכא משום דכפרת כל ישראל תלוי בזה וכו'. וא"כ י"ל דלא חשו רק שכפרת ישראל היינו פר העם לא יהיה למצוה מן המובחר. אבל לפרו אין החשש כ"כ אף דכפרת ישראל תלויי' בו היינו דבעי' שמכופר מ"מ הרי כיפר אף שהיה בטומאה ועיקר החשש שאותו קרבן שיהיה לכל ישראל יהיה על צד היותר טוב. וע"ז שפיר קאמר רבא זאת אומרת טומאה הותרה. וק"ל:

דף ז.

תד"ה שנטמא, דאין סברא לחלק בדאורייתא בין שוגג למזיד.
קשה לי דא"כ בקיצור הו"ל למיפרך בפ' האשה רבה (דף צ) מיני' וביה, כיון דבשוגג הורצה, ע"כ דמדאורייתא מרצה וממילא גם במזיד הכי הוא, ואיך אמרו חז"ל דבמזיד לא הורצה איך מתנין לעקור דבר מן התורה.
תד"ה כיון דיחיד וכו', **אלא מדרבנן גזרו וכו'**. יש לע' לפ"ז קושית תוס' לעיל ד"ה א"ר תחליפא במקומה עומדת. דל"ש תירוצם דפסח לא מקרי כ"כ קרבן ציבור. דהרי מכל מקום הוא רק דרבנן והאיך קאמר ר"י כיון דאדחי לטומאה אדחי ג"כ לזיבות. הא מדאורייתא לא אדחי דהרי הותר. ועיין:
תד"ה דם שנטמא וכו' הנ"מ היכא דאטמי שיריים גופיה וכו'. יש לדקדק לפ"ז מאי צריך הש"ס לדחוקי לשנויי אברייתא דעל מה הציץ מרצה וכו' דכי קתני הציץ מרצה אדיחיד. ולא משני דבציבור היינו בנטמא בשר לענין היתר אכילה. ועיין:

דף ז:

גמרא, אמר לו ר"ש כה"ג ביוה"כ יוכיח שאין (הציץ) עודהו על מצחו ומרצה.
אף דביוה"כ א"א להיות הציץ על מצחו ולרצוי וראוי לדחות טומאה כיון דקרבן ציבור הוא, פירשו בתוס' ד"ה מכלל דר"ש וי"ל דה"ח ר"ש כו' דכה"ג ביוה"כ דנטמא הקרבן בידו ויש אחרת טהורה להביא תחתיה יוכיח, דאי אינו על מצחו אינו מרצה לימא ליה הבא אחרת תחתיה כיון דטומאה רק דחויה היא (בצבור ולא הותרה).
תמיהני הא ליכא מנחה בקרבנות יום הכפורים כי אם במוספים, ובאלו דהיו עולות ובזה היה הציץ על מצחו ומרצה דהוי נעשו בבגדי זהב ובפנימיות, דהא חטאת ליכא

מנחה, ולא משכחת טומאה בקרבן אלא לאחר שחיטה דבזה נראה דהוי דיעבד דאף למ"ד דחויה היא לא מהדרינן אטהורים ולא משכחת כן רק בטומאת גברא דלא שייך בהו ריצוי ציץ:

דף יא.

גמרא הני אבולי דמחוזא מ"ט לא עבדו בה רבנן מזוזה.
פירש"י שערי העיר ששמה מחוזא, והיה רובן ישראל.
קצת קשה מה בכך דהוי רוב ישראל, והא מ"מ הוי שותפות נכרי מכח מיעוט נכרים שיש להם חלק בדירה זו לצאת ולבא דרך שערי העיר:

דף יא:

גמרא אמר קרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם, הני בעי חיי והני (שותפין) לא בעי חיי (אע"כ בית שותפין נמי חייב במזוזה ולא דרשינן ביתך ולא בתיהם).
תימא דזה מספיק על נשים שיהיו בכלל חיובי מזוזה, אבל על בית שותפות דלא דנין על גברא דהא בני חיובא נינהו אם ידורו בבית כל אחד לבדו, אלא דנין על הבית, דבית זה ששייך לשנים פטור, הוי כמו שאר גווני דבתים דפטירי, כמו בית שאולה דפטור לעולם ממזוזה וכן בית שיש לו כיפה ואין מזוזותיו גבוהים עשרה וכאלו:

דף יג:

תד"ה אלא לחדא כו' לפי שאינה תדיר בכאן כו'.
לא זכיתי להבין, מה לה לחברתה, הא ממילא אינה יכולה לכנוס עד אחר שפנה היום מעבודתו, דמקודם החשש שמא תמות והוי העבודה שמקודם בשני בתים, ואח"כ כשנשארת בחיים כל היום ונגמר גירושין דחברתה תכנס לבה"כ לבטל גט דידה:

דף טו.

תד"ה אימא סיפא וכו' וי"ל דלמא ר"פ פליג.
קשה לי, דלפ"ז מה צריך לומר דאביי לא אמר כר"פ רישא וסיפא כו' הא בלא"ה לאביי לשיטתיה דמסדר מערכה דאבא שאול, א"א לאוקמי דמתניתין דפייס כ"א כקושיית תוס':

דף יח:

תוס' סוף ד"ה יחוד, דז' ימי המשתה אפושי שמחה (מש"ה אם מת אביו של חתן כו' הוא ישן בין אנשים משא"כ אבל בימי הרגל).
קשה לי, הא גם בימי אבילות אסורי ביחוד, כדקתני שם וכל אותן הימים הוא ישן כו':

דף כג:

גמרא כמחלוקת בהוצאה (של הדשן דר"א מכשיר בכהנים בעלי מומין ות"ק פוסל) כך מחלוקת בהרמה, (מ"ט דר"ל אמר לך אי ס"ד עבודה היא) יש לך עבודה שכשרה בשני כלים (והכא מדו בד ומכנסי בד הוא דכתיב).
וא"ת א"כ דזהו הוכחה דלאו עבודה הא למ"ל קרא לר"א להכשיר בע"מ (דכתיב ולבש בגדים אחרים והוציא, דרש ר"א אחרים והוציא), בתוס' הקשו כן, ולי לק"מ דהא יש לעשות נמי הוכחה להיפוך, והיינו דעבודה היא, דהיכן מצינו דבר שאינו עבודה וצריך ב' כלים, וכמו שנתקשו בתוס' גם בזה, אבל באמת בזה י"ל דשפיר מצינו ומצינו, דהא הוצאה לאו עבודה היא, מדאכשיר קרא גבי' בע"מ, ומ"מ צריך ב' כלים, אבל אי לאו קרא אחרים והוציא, לא הוי ידעינן דלאו עבודה היא, דהא להיפוך דעבודה היא, דהיכן מצינן אינו עבודה בשני כלים, ודעת קדושים של התוס' (שטרחו לתרץ כל אחת משתי קושיות ביחוד, ולא כתבו דחד מתרצית בחברתה) לא מצאתי:
גמרא ת"ש ר"י אומר כו' דע"כ לא פליגי רבנן. קשה לי, האיך מוכח כן דלמא זהו בממילא כיון דלא זכה בזה התורם, עושים פייס בפ"ע למחתה, וביותר הא לקמן (דף כו) אמרינן דראב"י לא סבר כר"י, והיינו ע"כ דהיו מפיסים בפ"ע למחתה, דאי בממילא דזכה הסמוך אצלו, הא בציר להו פייס דמה שזוכה מעצמו אינו נחשב ממנין פייס דאל"כ בפייס השני הא זכו י"ג כהנים ולא נחשב רק לאחת, וא"כ לא נצטרך לומר דג' מחלוקת בזה, דלר"י זכה התורם, ולרבנן זוכה בה הסמוך לו, ולראב"י הי' פייס ביחוד עלה, ומנ"ל הא דלמא רבנן דר"י ס"ל כראב"י, גם ק"ל היכי אמרינן או דלמא דוקא מחתה כו' הא באמת דוקא מחתה שלא זכה בו רק הוא אבל שאר עבודות זוכים הסמוכים לו בלא פייס, ואף אם נדחוק בהדיוק מדברי חכמים דפליגי על ר"י מ"מ מאי צריך לומר דמחתה איצטריך ליה דסד"א הואיל דמעתרה, והא בפשוטו דמחתה אצטריך לי' לאפוקי מדר"י דלא נימא דחדא עבודה ולא זכה רק התורם, וצע"ג:

דף כד.

גמרא מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס עבודה היא וכו' לא דכ"ע עבודה היא וכו'. יש לי מקום עיון דהיכי ס"ד דהמקשן דלכ"ע מצנפת ואבנט בעיא ריבוי ופלוגתייהו אם הוא עבודה והוא בד' בגדים. או דהוא רק בב' בגדים ולאו עבודה היא. תיקשה לר' דקאמר אלא מה ת"ל ילבש לרבות את השחקים ולא מוקי לה לרבות מצנפת ואבנט. ואיהו ע"כ סבר דהיה בד' בגדים דהרי קאמר חדא דהא אבנטו של כה"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. וע"כ דמסברא בעי' ד' בגדים. וא"כ מאי אולמיה דר' דוסא מדר'. וצע"ג:

דף כה.

תד"ה אין ישיבה, עיין במהרש"א שכתב מיהו ראיה גמורה ליכא.
ולענ"ד ראיה גמורה היא, דא"כ היא גופא תיקשי, מנ"ל דהי' חציה בנויה בקודש, דלמא הי' כולה בנויה בחול, ופתוח לקודש דמותר לישב, ומ"מ נתקיים בבית אלקים נהלך ברגש, דהא מקרי בית אלקים בקודש לכל מילי:
תוס' ד"ה תא שמע כו', והשתא מייתי שפיר מדר"י.
קשה לי, דשאני דר"י דליכא במחתה זכיי' פייס וההקטרה והולכת מחתה הכל חד וזכה בהן אחד, משא"כ הנך דזכייתם ע"י פייס י"ל דכל שע"י פייס עושים לו פייס בפני עצמו.
גם קשה לי במה דאמרו א"ד דוקא מחתה כו' הא באמת מחתה דוקא שאין בו זכיית פייס כלל, אבל השאר הוא ע"י זכיית פייס, אבל אין הכרע שצריך פייס בפ"ע:

דף כו.

תד"ה ואי משכחת, עי' מהרש"א, ולענ"ד קושייתו לק"מ, דהרי חזינן דתוס' לא העמידו קושייתם מקודם אפרכת הש"ס דבצרי להו פייסות, דדלמא ראב"י סבר דמפיסים בערב, ע"כ משום די"ל דפסיקא להו להש"ס דלכ"ע בשחרית ולא היה בציר מד' פייסות, א"כ ממילא ליתא לקושיית מהרש"א, ולכאורה עדיין יש להקשות דלמא ראב"י ס"ל דאין חוזרים ומפיסים לתמיד של בין הערבים אלא דלקטורת מפיסים כדמשנינן לעיל, ואף לפמ"ש מהרש"א לעיל לא הי' פייס ביחוד בין הערבים, אלא בשעת הפסת שחרית הפיסו ג"כ מי שיקטיר בין הערבים, מ"מ דלמא ראב"י ס"ל דהפייס הי' בערב וכקושיית תוס' דלעיל, ונראה דגם זה לק"מ, דא"כ היה ראוי לפייס ג"כ בין הערביים על ב' גזרי עצים ושוב הי' ששה פייסות:

דף כו:

תד"ה ההיא דלא כראב"י, ומה שהקשה רש"י ק"ל הא לשיטתם לעיל בלא"ה ניחא דכר"י ע"כ לא אתיא דהא לר"י אם רצה הכהן המקטיר לזכות גם במחתה רשאי ולא הוי בודאי י"ז כהנים:

דף כז:

תד"ה למימרא כו' דהא בירושלמי כו' דפריך ללישנא קמא.
קשה לי על תירוצם, דמ"מ יקשה על שנויי דהתם משום מעשה שהיה דמ"מ איך אמרינן דדוקא על עבודת היום זר חייב מיתה עליו, הא הרמת דשן דהוי עבודת לילה, ואעפ"כ סובר ר' יוחנן בירושלמי דזר חייב מיתה עליו.
וע"כ נראה לי דקושייתם לא קשה כלל, משום דמ"מ פרכינן שפיר על הברייתא דת"כ דרב לעיל, דבהרמת דשן ליכא מיתה ואעפ"כ הי' פייס לה דלא מצינו פלוגתא בזה, ונסתר הכלל דפייס הוא רק בעבודה שזר חייב עליו מיתה:

דף כט.

תד"ה אלא, סוף ע"א ועוד תנן בפ' תמיד נשחט (אב"ה עי' מ"ש לעיל בפסחים דף סד בגמרא):

דף ל.

גמרא אמר ר' יוחנן וכו' משום דהוה ליה מה"ב.
סוכה ר"פ לולב הגזול משום דהוה ליה מה"ב וכתב תוס' שם דדוקא ביום ב' שהוא מדרבנן לא חיישׁ שמואל למצוה ה"ב משמע דבשל תורה כ"ע מודים דחיישינן למה"ב, אך הרמ"ה שהביא ראיה דלא חיישינן למה"ב מסוכה גזולה ע"ש, ממילא מוכח דס"ל דאף בדאורייתא לא חיישינן למה"ב, ובשו"ת שאגת אריה (סי' צח) כתב להוכיח לדינא דעכ"פ בדאורייתא תיישינן למה"ב מסוגיא דר"ה (דף כח ע"ב) אר"י בשופר של עולה וכו' וע"כ הא דר"י בשופר של שלמים, וכן לרבא מקמי דהדר ביה בשופר של עולה לא יצא וע"כ הטעם משום דכי תקע באיסורא תקע הו"ל מה"ב, ואפילו לרבא בתר דהדר ביה, הוא רק משום דס"ל מצות לאו ליהנות ניתנו וכי תקע בהיתרא תקע, אבל היכא דבאיסורא תקע, מהא לא הדר ביה דבודאי לא יצא, וכיון דהכי ס"ל לרבא ור"י קיי"ל הכי דהלכה כבתראי, עכ"ד.

והנה בהרמב"ם (רפי"א מהל' שמטה) ארץ ישראל המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות שנא' והארץ לא תמכר לצמיתות, ואם מכר לצמיתות שניהם עוברים בל"ת ואין מעשיהם מועיל, אלא תחזור השדה לבעלים ביובל, וכתב במ"ל בשם החינוך להרא"ה שאם מכרה דשניהם לוקים אף ע"פ שלא הועילו במעשיהם והקשה עליו מדברי הרמב"ם (פ"ז מהל' בכורות) דכל שמעשיו אינם מועילים אינו לוקה וכ"כ הרמב"ם גבי מעשר בהמה דאינו לוקה על מכירתו עיי"ש.

ולענ"ד נראה ליישב, דהנה ביסוד הפלוגתא דאביי ורבא בתמורה באי עביד אי מהני או לא, לא נזכר מפורש בהרמב"ם הלכה כמי, והנה מדברי הרמב"ם בהל' בכורות (פ"ו ה"ה) שכתב מעשר בהמה אסור למוכרו כשהוא תמים שנאמר בו לא יגאל, ויראה לי כשמוכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקה וכו' ומזה הוציא הלח"מ שם דברי הה"מ (פ"א מהל' גזילה) דס"ל בדעת הרמב"ם דפסק כרבא עיי"ש, גם בכ"מ (רפ"ג מהלכות מלוה) כתב בדעת הרמב"ם דפסק כרבא.

ולענ"ד דהנה בשו"ת שער אפרים (סי' סז דף מב ע"א) הקשה בהרמב"ם (פ"ג מהל' עיוה"כ דין ה) שכ' ואח"כ מערב ב' הדמים דם הפר ודם השעיר ומזה משניהם, דהא זהו אליבא דאביי דס"ל ולקח דם הפר וכו' שיהו מעורבים ואנן קיי"ל כרבא בר מיע"ל קג"ם עיי"ש.

ונראה לענ"ד דלדינא מהראוי דהוי ספיקא דדינא באי עביד אם מהני אם לא, והוא למה דמבואר בסוגיא דחולין (דף עח ע"ב) דלחלק ל"צ קרא דס"ל כר' יונתן וכו', הרי דזה תליא בזה דלמ"ד דחוששים לזרע האב ע"כ דס"ל כר"י דלחלק ל"צ קרא, ולרבנן דמתני' ע"כ דס"ל כר' יאשיה עיי"ש, מעתה למה דקיי"ל דאו"ב בזכרים הוי ספק, א"כ ממילא ע"כ דמספקי' אם הלכה כר' יאשי' או כר' יונתן, ועי' שו"ת מהר"ם לובלין (סי' ס"ה) שתמה מזה דלפ"מ דקיי"ל דאו"ב נוהג בזכרים מספיקא, א"כ מספקא לן אם צריך קרא לחלק, א"כ הי' לנו להצריך בשוחט חיה ועוף כיסוי לכל א' וא' דשמא לחלק ל"צ קרא ואייתר קרא דדמו לומר דצריך כיסוי לכל א' בפ"ע כמבואר בסוגיא דחולין (דף פו ע"ב) עיי"ש, ונדחק לתרץ דדמו אצטריך לדרשא אחרינא, הרי דתפס ג"כ במושל' דקיי"ל דהוי ס' אם צריך קרא לחלק.

ומה"ט תמוה לי על פסקא דהש"ע יו"ד (סי' ריז ס"ו בהג"ה) דמי שהשביע את בנו שלא ילוה כ"א ברשות ראובן ושמעון ומת ראובן דיכול להלוות ברשות שמעון לחוד, ומקורו משו"ת הרשב"א שכתב דקיי"ל כר"י דמשמע כל א' בפ"ע עד שיפרט לך יחדו, ותמהני דאיך פסיקא לן דקיי"ל כר' יונתן, הא ממה דקיי"ל או"ב נוהג בזכרים מספק

ע"כ דמספקא לן אי כר' יאשי' או כר"י וכו'. וצע"ג, אח"כ מצאתי בספר הנדפס מתדש שמלת בנימין שתמה כן.

מעתה ממילא ג"כ הוי ס' אי קיי"ל כאביי דעביד מהני או כרבא דלא מהני דהא תלי זה בזה, דאם או"ב אינו נוהג בזכרים, ממילא קיי"ל כר' יאשי' דלחלק צריך קרא ממילא הדין דלקח מדם הפר דהיינו ביחד ומייתר הם ע"כ דבעלמא אי עביד מהני, ואם הדין דאו"ב נוהג בזכרים, וממילא הדין כר' יונתן דלחלק ל"צ קר', א"כ אצטריך הם לומר דעולים אינן מבטלין זא"ז, וממילא קיי"ל כרבא דאי עביד לא מהני, והוא ברור לכאורה.

ומעתה פסקי הרמב"ם עולים כהוגן, דמ"ש בהל' בכורות דהמוכר מעשר בהמה אינו לוקה, היינו ג"כ מספיקא דשמא קיי"ל כאביי דלא לקי אלא היכא דאהני מעשיו, ומ"ש בהלכות יוה"כ דמערב דם הפר ודם השעיר, נלע"ד דס"ל דמאי דקאמר ר' יונתן מזה בפני עצמו ומזה בפ"ע, היינו דגם יוצא אם זה בפ"ע וזה בפ"ע. אבל בודאי מודה ר' יונתן דיכול לערבם ג"כ וכקושי' תוס' באמת ביומא (דף נח) דאמאי יהא אסור לערב, הא ס"ל לר"י דמשמע שניהם כא' ומשמע כל א' וא' בפ"ע עיי"ש, או אפשר דר' יונתן דוקא כ"א בפ"ע דס"ל דעולים מבטלים זא"ז מש"ה כיון דהלשון ולקח מדם הפר סובל שניהם כאחד וסובל ג"כ כ"א בפ"ע אמרי' דדוקא כ"א בפ"ע כי היכי דלא לבטל דם השעיר, והא דקאמר הש"ס בתמורה דרבא ס' כר"י היינו לענין זה דולקח דם הפר סובל ג"כ כ"א בפ"ע ולא היו ידעי' דעולים אינם מבטלים, ובאמת היה הדין דאסור לערב דלא יבטל דם השעיר, מש"ה אצטריך קרא דהם לאורויי דעולים אינם מבטלים, וממילא אם ס"ל כר' יונתן הדין נותן דמותר בין לערב בין כ"א בפ"ע, כיון דידוע לן דעולים אינם מבטלים, ממילא מפרשי' הקרא דולקח דם הפר כמו בכ"מ דמשמע שניהם כא ומשמע כ"א בפ"ע, וכיון שכן למה דהעלינו דהוי ספק אם הלכה כרבא או כאביי, יפה פסק הרמב"ם דמערבים לקרנות דהא גם לרבא מותר עכ"פ לערב ממילא הדין דמערבים דיוצא בודאי, משא"כ כשאינו מעורב הוי ספק דשמא קיימא לן כאביי.

ולפ"ז מיושב קושי' המ"ל הנ"ל על החינוך, והיינו דמה דפסק הרמב"ם דאם מכרו לצמיתות דאין מעשיהם מועילים ותחזור השדה, היינו ג"כ מטעם ספק דשמא קיי"ל כרבא, והא דחוזר מספק היינו דהוי ספק איסור כמו דמוכח מהא דקיי"ל האחים שחלקו לקוחות הן ומחזירים זה לזה ביובל, אף דהוי רק ס' דשמא זכה בחלקו ממש כמ"ש תוס' בגיטין (ס"פ השולח), אע"כ דמספק צריך להחזיר ביובל, ולפ"ז שפיר פסק החינוך דלוקה, דממנ"פ לאביי באמת אהני מעשיו וא"צ להחזיר ולרבא לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא, רק דצריך להחזיר מספיקא, משא"כ בההיא דבכורות דבודאי לא

מהני מכירתו כדילפינן בש"ס מקרא, ממילא לא לקי דשמא קיי"ל כאביי, ודו"ק.
והנה האחרונים הקשו לרבא דס"ל אי עביד לא מהני תיקשי ממתני' דהשוחט בשבת וביוה"כ אמאי שחיטתו כשרה נימא דאי עביד לא מהני, ובאמת לק"מ דרבא לא אמר דאי עביד לא מהני אלא היכא דעי"ז דלא מהני לא נעשה העבירה, אבל בשוחט בשבת דאין העבירה השחיטה דהעבירה הוא רק נטילת נשמה אף ע"י נחירה, ובזה ל"ש לא מהני דהרי מת לפניך, א"כ ממילא השחיטה כשרה, אח"כ ראיתי דגם המהרימ"ט בשו"ת כתב כן. ודימה זה להמקדש חייבי לאוין בביאה דתפסי קדושין דג"כ מה"ט דאין העבירה ע"י תפיסת הקדושין דגם בזנות הוא העבירה.
אך מסתפקנא בההיא דתוקע בשופר של עולה אם שייך בזה סברת רבא דאי עביד לא מהני, דאם נימא דלא יצא המצוה, א"כ לא נהנה ולא עשה עבירה, או כיון דאין האיסור דוקא על התקיעה רק שלא ליהנות, ולגבי הנאה דעלמא ל"ש עביד לא מהני דמה שנהנה נהנה, א"כ אף דבהך הנאה דתקיעת מצוה שייך ביה לא מהני, מ"מ הוא בכלל הנאה כיון דאינו איסור בפ"ע משום תקיעה דוקא, באופן דאם היינו אומרים דשייך ביה עביד לא מהני, היה נסתר ראיית השאגת אריה הנ"ל, די"ל דרבא לשיטתיה לא יצא משום אי עביד לא מהני, אח"כ ראיתי שכ"כ הגאון בעצמו בספרו טורי אבן לר"ה די"ל דלא יצא משום אי עביד לא מהני, והוסיף די"ל דאביי מודה ביה דדוקא היכא דרחמנא אסרי' בפירוש. כמו לא יחליפנו דעכ"פ מיד שהמיר עבר אמימרא דרחמנא מש"ה אי עביד מהני, אבל הכא דלא אסרה התורה לתקוע רק ממילא אסור משום הנאה ואם לא יהיה יוצא לא עשה איסור כלל ולא עבר אמימרא דרחמנא. בזה מודה אביי דאי עביד לא מהני עיי"ש. אולם לדידי גם לרבא מספקא בכה"ג אם שייך לא מהני וכנ"ל.
וראיתי בתוס' ע"ז (דף מב ע"א) ד"ה בדמיהן שכתב הטעם דהמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת אף דיכולה ליהנות באפרן, משום דכמו דאסור למוכרו מה"ת. ה"נ אסור לקדש בו אשה דהוי מכירה חשובה דיש בו הנאה כשמקדש בו אשה ע"ש. ולכאורה מה בכך דאסור לקדש. מ"מ אם עבר וקידש אמאי אינה מקודשת והיה מזה ראיה לכאורה לסברת טורי אבן הנ"ל דבכה"ג לכ"ע אם עביד לא מהני דעי"כ לא עשה איסור כלל. דאם אינה מקודשת ממילא לא נהנה.
וראיתי שהמגיה להמ"ל (פ"ה מהל' אישות) שהקשה לטעמא דהתוס' הנ"ל אמאי אמרינן בגיטין (פ"ב) דכתב גט על איסורי הנאה כשר נימא ג"כ דאינה מגורשת שכן נהנה ע"ש. ולענ"ד לק"מ למ"ש תוס' תמורה (שם) ד"ה מיתבי דבגט ל"ש כלל סברא דאי עביד לא מהני דבכל ענין מתיר דאתקש למיתה ע"ש, א"כ י"ל ה"נ כן, ומה שהקשה התוס'

בתמורה בד"ה והשתא דשנינן וכו' דלימא א"ב נשבע שלא לגרש ועבר וגירשה וכו', ע"כ לאו דוקא גרושין אלא לדוגמא בעלמא נקטו ובאמת נ"מ בכה"ג בנשבע שלא למכור.

ולפ"ז היה דין זה תלוי במחלוקת הפוסקים בהגהת ש"ע א"ע (סי' לב) בכתב שטר קדושין על א"ה אם מקודשת, דלהפוסקים דס"ל דמקודשת ע"כ דלא ס"ל כסברת תוס' הנ"ל בטעמא דהמקדש בא"ה דלכאורה לטעמא דתוס' אין חילוק בין מקדש בא"ה בתורת כסף או בשטר כתוב על א"ה, א"ו דס"ל לאינך הטעמים שהאריך המ"ל שם, וא"כ סברת הטורי אבן הנ"ל במחלוקת הפוסקים שנוייה.

ונלע"**ד** ראיה מהא דחולין (דף ח ע"א) בשוחט בסכין של ע"ז במסוכנת אסור דהוי מתקן, וכתב הרא"ש שם דבדיעבד מותר דלא מקרי נגמר באיסור שכבר גדלה הבהמה, ולא חסרה אלא שחיטה, ע"ש, ואם נימא כסברת ט"א הנ"ל קשה, דמ"מ נימא דמעשה שחיטתו לא מהני ולא נתכשר לאכילה, וממילא לא נהנה בשחיטתו, דהא ההנאה לא הוי הנטילת נשמה, דזה היה גם בלאו השחיטה שהיתה מתה מאיליה אלא הנאתו הוא הכשרה לאכילה ונימא דלא מהני ולא עבר כלל על איסור הנאה.

באופן דהיה מוכרח סברתי הנ"ל דאפי' לרבא כה"ג מהני דהא מסתמא הפוס' הנ"ל דסברי דכתב שטר קדושין על א"ה דמקודשת, וגם הרא"ש במסוכנת ס"ל ג"כ דהלכתא כרבא ביע"ל קג"ם. או דהוי ספק אם הלכה כרבא וכנ"ל, אע"כ דבכה"ג גם לרבא מהני, דדוקא היכא שהתורה מזהיר שלא לעשות תמורה, או שלא לתרום מן הרע על היפה שייך לומר דכונת התורה היה שאינו ברשותו להתפיס בתמורה, או בתרומה כה"ג, אבל לענין איסור הנאה כשהזהירה התורה שלא ליהנות בו ל"ש לומר שהקפידה התורה שאין בו כח ליהנות, דמי ימחה בידו שלא ליהנות ולאכלו אלא דעביד איסורא אבל לא ניטל הכח ממנו, מש"ה אף דבהנאה שמקדש בו אשה או שתוקע בו היה שייך לומר דאין בו כח לקדשה בזה או לצאת בזה ידי תקיעה, מ"מ הא בכלל עיקר האזהרה אינו נכלל זה שהתורה נוטל זכות כחו ממנו, וע"כ הטעם דבשופר של עולה לא יצא משום מצוה הבאה בעבירה:

והנה לכאורה נ"ל דתוס' בתמורה בקושייתם דלימא א"ב בנשבע שלא לגרש ועבר וגירש, נסתר סברת הטורי אבן וגם סברתי הנ"ל, דלס' הט"א הנ"ל לא היו מקשים מידי, דממנ"פ אם כוונת שבועתו היה שלא לשוייה אותה למגורשת, א"כ בכה"ג גם לאביי לא מהני אי עביד, דהא אם אינה נעשית גרושה לא עביד שום איסור. ואם כוונת שבועתו היה שלא לעשות מעשה גרושים ליתן גט בידה, א"כ גם לרבא מהני דאיך שייך כ"מ שא"ר לא תעביד וכו' דהיינו דהתורה אמרה שלא לעבור שבועה, הא השבועה כבר עבר בנתינתו

לידה, דבזה ל"ש לומר דלא אהני, ובגוף הגרושים לא הקפידה התורה שלא לעברה דזה אינו העברת השבועה, גם סברתי הנ"ל נסתר דא"כ גם לרבא בכל ענין אי עביד מהני דאף בנשבע שלא לשוייה למגורשת, הא מ"מ כשהזהירה התורה לא יחל דברו אין הקפידא שאין לו כח לחלל שבועה דהא בנשבע שלא ילך והלך, הרי היחל דברו. ואם כן ממילא אף דבנדון זה בנשבע שלא לגרש שייך אי עביד לא מהני, הא מ"מ בגוף האזהרה לא הקפידה התורה כן, אע"כ דס"ל לתוספות דגם זה תליא במחלוקת אביי ורבא, וקושייתם באמת בנשבע שלא לשוייה מגורשת.

באופן דלדברי תוס' בע"ז (דף סב) מוכח כסברת הט"א הנ"ל, דהא לדבריהם תיקשי לאביי ממתני' דהמקדש בא"ה אינה מקודשת, אע"כ דבכה"ג גם אביי מודה, ולהפוסקים דכתב שטר קדושין על א"ה דמקודשת וכן להרא"ש במסוכנת, ע"כ דס"ל שסברתי דגם לרבא בכה"ג מהני, ומדברי תוס' תמורה בקושייתם בנשבע שלא לגרש מוכח דס"ל דגם בכה"ג תליא בפלוגתא דאביי ורבא, כנלע"ד בעזה"י:

תד"ה מצוה לשפשף וכו' ע' בדבריהם.

ולכאורה יש לעיין הא מסקי' בנדה דנשוי מותר ע"ש. והרי כה"ג נשוי היה כדאמרי' דבעי' וכפר בעדו ובעד ביתו. ובמתניתין משמע דכל המיסך וכו' דהיינו אף בכה"ג דהרי עיקרה ביומא דמיירי ביה"כ. ובכה"ג דהיה נשוי הרי אפשר לו לאחוז באמה. ומכאן סייעתא לדברי המג"א (סימן ג סקי"ד) שכתב מסברא דבאין אשתו עמו או נדה אסור ע"ש. וא"כ ביה"כ הוי כמו אשתו נדה. ובאמת שאר ימות השנה באמת הוא רק בכהן הדיוט פנוי. וע' במג"א סי' קכ"ח ס"ק ס"ח:

דף ל:

גמרא הא (דקתני לשכת המצורעי' נקרא ששם מצורעין טובלין, בשביל שמכניסין בהונותיהן לעזרה) דלא טבל מבערב לצרעתו.

בתוס' תמהו, דהא הלשכה לא היתה בקודש, ובימי ספרו אינו אסור אלא לכנס במחנה שכינה.

ותימא לי על תמיהתם, איך סלקא אדעתייהו בקושייתם וכן באמת לתירוצם השני דפריך מחמת דאסור לכנוס, א"כ ל"ל להקשות הערב שמש בעי, בפשוטו הי"ל להקשות, אי דלא טבל מבערב איך יכול לכנוס ללשכה לטבול והא הוא טמא עדיין, ואסור לו לכנוס:

דף לא:

תד"ה כדאמר ר"כ שלא יטעה וילבש כל ח' בגדים.
לא זכיתי להבין, דאם נידון דהלבישה שניה לא יטעה כיון דפושט בגדי זהב ויש לו ללבוש בגדים אחרים, א"כ מאי חשש בפעם ראשון כשפושט בגדי חול שילבש כל ח' בגדים הא באמת כך הדין דלובש בגדי זהב, וד' יאר עיני:

דף לב.

תד"ה גמירי ואי לאו הלכתא.
קשה לי, דמאי פרכינן בסוגיא אשכחן לבגדי זהב לבגדי לבן מנ"ל הא כיון דגמירי ה' טבילות א"א כלל לומר דרק לבגדי זהב טעון טבילה, דא"כ הי' רק ג' טבילות:

דף לד:

גמרא עששיות של ברזל היו מחמין מערב יוה"כ.
בש"ע א"ח סי' ש"ך חבית שפקקו וכו', והנה שיטת הערוך והחולקים מבואר בארוכה בתוס' פ"ג דיומא (דף לד ע"ב) ובפרק קמא דכתובות ותמצית דבריהם הוא דעת הערוך דפסיק רישיה דלא ניחא ליה אף לכתחלה מותר, ומתוך ראיית הערוך מסוגיא דבהרת ומסוגיא דמזלפין יין מוכח דס"ל דאף בשאר איסורים מותר, אבל דעת תוס' דבשאר איסורים אסור מדאורייתא ובשבת דרבנן, והטעם דפסיק רישיה דניחא ליה הוי צריכה לגופי' אבל פסיק רישיה דלא ניחא ליה הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דבעלמא אסור מדאורייתא ובשבת מדרבנן:
א)
וייויין בתוס' הנ"ל דתמהו על הערוך בראייתו מההיא דבהרת. הא אדרבא משם מבואר ההיפוך, מדפרכינן דוקא לאביי ואי איכא אחר ליעבד אחר, ולא פריך ג"כ לרבא מוכח דלרבא דסבר דמודה ר"ש בפסיק רישׁ אסור אף דלא ניחא ליה ופריך רק לאביי, והיינו למה דהי' סבר קודם חזרה דלר"ש גם פ"ר מותר, וא"כ ליתא לראייתו, וגם מוכח בהיפוך דפס"ר דלא ניחא ליה אסור.
תו קשה על ראיית הערוך ממזלפין יין, דלמא התם בגוונא דליכא פס"ר כמו שדחו באמת תוס' והרא"ש לראיה זו:
ב)
ונראה לע"ד להביא ראיה לשיטת הערוך וליישב כוונת הערוך בראיותיו הנ"ל, ויתיישב

בזה כמה קושיות.

האחת קושית התוס' שבא (דף מא ד"ה מיחם) ודפרכינן והא מצרף משמע דהוי ודאי צירוף, וא"כ איך משני ר"ש היא הא ר"ש מודה בפס"ר ונדחקו תוס' דלא הוי פס"ר. ומה דפרכינן והא מצרף היינו דשמא יבא לידי צירוף, ודוחק.

שניה קושית תוס' שם (ד"ה אפילו של עץ וכו') וא"ת מאי ס"ד דהמקשה וכו' ותירוצם שם דס"ד דמקשה דהא בהא תליא, וקשה לי דהיאך ס"ד כן, הא לר"ש גם בשאר איסורים דבר שאינו מתכוין מותר כדקתני מוכרי כסות מוכרין כדרכן אף דמכוין, ואצ"ל איסור מדאורייתא בשאר איסורין, הרי דלא תלי זה בזה, ואפשר לתרץ ע"פ סוגיא דסנהדרין (דף פד) רב לא שביק למשקל סילוא מברי' וכו' ועי' תוס' שם (ד"ה ור"ש וכו') ומיהו תימא לשמואל וכו' לפ"ז י"ל דס"ד דמקשה דהיכא דפס"ר הוא בסקילה גם בליכא פס"ר ואינו מכוין אסור מדרבנן דהוי שגגת סקילה וראוי לאסור במיחם וכקושיית תוס' סנהדרין, א"כ ליכא ראיה מכלאים דהתם הוי רק שגגת לאו, והתרצן משני דאף בשגגת סקילה שרי' כתירוצם דתוס' סנהדרין.

ומ"מ נראה דאין זה מעלה ארוכה לדברי התוס' דהא במה שכתבו שם וההיא דפרק כל התדיר וכו' אך הקשה דמשמע דאי הוי סבר שמואל מלאכה שא"צ לגופה פטור הוי אתי שפיר ואמאי והא מלאכה שא"צ לגופה בשאר איסורין אסור, ולפי הנ"ל ביותר הוי מצי להקשות דמאי ס"ד דהמקשן לדמות גם בשאר איסורין אינו מתכוין לאסור היכא דמתכוין אסור מדאורייתא, הרי חזינן דר"ש ס"ל בכלאים דשאינו מתכוין מותר אף דמתכוין דאורייתא, וצע"ג:

השלישית קושית תוס' בסנהדרין הנ"ל ומיהו תימא לשמואל וכו'.

הרביעית סוגיא דפסחים (דף כה ע"ב) כי פליגי דלא אפשר וקמכוין, וקשה לי לפי מ"ש תוס' עירובין (דף צג ע"ב ד"ה לא תימא וכו') דלא משיב אביי היכא דע"י דפסק כשמואל נפיק מניה ג"כ חומרא עיי"ש, א"כ איך חשב אביי לגרירה. הא אביי לשיטתיה נפיק מניה חומרא, דלרב ס"ל כר"י לא אפשר וקמכוין שרי ולשמואל אסור, וזו קושיא עצומה:

ג)

ויראה בהקדם סוגיא דסנהדרין הנ"ל רב לא שביק למשבק סילוא, וקשה לי, מדשביק רב למשקל סילוא מאחר, אף דרב ס"ל דהלכה כר"י דדבר שאינו מתכוין אסור, ע"כ משום דאינו מצוי שיחבול להוציא דם, אלא דבאיסור סקילה חיישינן לאינו מצוי, א"כ למ"ש תוס' פ"ג דיומא ופ"ג דשבת, ובסנהדרין שם דלר"י דבר שא"מ בשבת אסור רק מדרבנן וכ"כ רש"י בשבת (דף קמא ד"ה לפי תומו) א"כ בשבת דאף אם יחבול ליכא

איסור סקילה, דהא כיון דאינו מכוין אסור רק מדרבנן, א"כ מה פרכינן ממחט של יד הא התם ליכא שגגת סקילה. ואף די"ל דפרכת הש"ס על מר ברי' דרבינא דלא מצינו דיסבור כר"י מ"מ מנ"ל להקשו' דלמא הוא סבר כר"י.

בשלמא אם לא הי' מרא דשמעתא רב הי' אפשר לומר דלר"י ודאי אסור למישקל סילוא מאחר דהוי ספק מעליא שמא יוצא דם, וע"כ דס"ל כר"ש, ומ"מ אסור בבנו, כיון דאם היה פס"ר היה איסור חנק, אסרו חז"ל גם בליכא פס"ר או דחיישינן שמא יהפוך הקוץ לתוחבו בענין דהוי פס"ר, א"כ בשבח ג"כ איסור סקילה, אבל כיון דמרא דשמעתא הוא רב א"כ מוכח דגם לר"י שרי באחר דאינו מצוי שיצא דם, א"כ מנ"ל דבבנו דאסור משום דשמא יהפוך הקוץ בענין דיהי' פס"ר, הא י"ל דחיישינן רק דיהפוך בענין דיהי' מצוי שיצא דם ומ"מ לא יהי' פס"ר וממילא הוי איסור חנק, דהא אינו מתכוין בשאר איסורין לר"י דאורייתא אבל בשבת בדבר שא"מ דרבנן ליכא איסור סקילה, והיא תמיה גדולה:

ד)

אולם בבכורות (דף כה) אמר רב הלכה כר"י בן משולם ויעויין בתוס' שם, דבבכור ויו"ט לא שרי למיתלש להדיא רק הקילו באינו מתכוין בבכור כיון דתולש אינו גוזז, וביו"ט דהוי כלאחר יד [ואף דגם בגרירה הוי אינו מתכוין וכלאחר יד, צ"ל דלא הקילו רק התם שלא תתקלקל שחיטתו כמ"ש תוס' באידך תירוצם דאפילו במכוין התירו ע"י עוקר כלאחר יד מה"ט דלא תתקלקל שחיטתו, ה"נ להך תירוצא בצירוף אינו מתכוין, והא דצידדו תוס' מסוגיא דדם מפקד פקיד, דדבר שא"מ ומקלקל מותר לכתחלה וההיא דגרירה מיירי בליכא קלקול, צ"ל דכלאחר יד חמיר יותר ממקלקל ולאידך תירוצא באמת ג"ז אסור, ובכתובות משום מצוה הקילו, ודלא כהמ"ל (פ"א דשבת) דנחקשה בזה].

ולכאורה תמוה דהתינח ביו"ט דדבר שא"מ דרבנן, מש"ה בתרי דרבנן דשא"מ וגם כלאחר יד הקילו, אבל בבכור דבשאר איסורי' דבר שא"מ דאורייתא, א"כ מה הפרש בין מתכוין לאינו מתכוין, ויעויין בפני יהושע פ"ק דכתובות בההיא דמפקד פקיד דהקשה כזה בהא דאמרינן שם דבא"מ ומקלקל שרי גם לר"י, דמה מעליותא לר"י בדבר שא"מ יותר ממתכוין, ותירץ שם דבשבת דשא"מ רק מדרבנן אסור עיי"ש, וא"כ בההיא דבכור דדבר שא"מ מדאורייתא אסור יקשה כנ"ל, [ואולי י"ל דבאינו מכוין וליכא פס"ר ממילא הוי ספק אם יעשה האיסור מש"ה קיל ביותר דהוי כמו ספק דרבנן כיון דתולש לאו היינו גוזז לא אסר רק במתכוין לתלוש, או בענין דהוי פס"ר דהוי ודאי תולש אבל באינו מתכוין וליכא פס"ר אולי באמת לא יתלוש, וניחא ג"כ בההיא דכתובות דבמקלקל לא אסרו רק בודאי, אבל התם כיון דאינו מתכוין לפתח א"כ אפשר שיטה ולא יהיה נעשה

הפתח, הוי כמו ספק דרבנן]:

ה)

ונלענ"ד דהנה לא מצינו כ"כ מפורש דר"י ס"ל דדשא"מ בשאר איסורין דאסור מדאורייתא זולת לאביי דמשני בההיא דבהרת לא נצרכה אלא לר"י דאמר דבר שא"מ אסור, הרי אף למה דס"ל קודם חזרה דאין חילוק באינו מתכוין אם הוי פס"ר או לא מ"מ לר"י מדאורייתא אסור ממילא גם בלאו פס"ר אסור מדאורייתא וכדפירשו תוס' יומא בפרכת הש"ס ומי אמר אביי הכי והתניא בשר וכו' היינו דהתם מוכח דדשא"מ אסור מדאורייתא לר"י ועלה משנינן הנ"מ בכל התורה כולה, אבל צירוף דרבנן היינו כדפירשו תוס' דבשאר איסורין דאורייתא אבל בשבת הוי דרבנן, ואף דלבתר דחזר אביי לרבא דאתיא אפילו כר"ש דמודה ר"ש בפס"ר אינו מוכרח דיסבור אביי כן דדבר שא"מ בשאר איסורין אסור מדאורייתא לר"י. מ"מ צ"ל דס"ל להש"ס ביומא במה דפריך מבהרת וכו' דכיון דחזינן דאביי דקודם חזרה הי' סבר דלר"י דשא"מ אסור דאורייתא ובזה לא מצינו דחזר מסתמא ס"ל כן לקושטא דמלתא, וכמ"ש תוס' שם, וא"כ כ"ז לאביי אבל רב בבכורות י"ל דס"ל באמת דלר"י גם בשאר איסורין דבר שא"מ אסור רק מדרבנן, וההיא דבהרת משום דהוי פס"ר דגם לר"ש אסור.

וביותר הי' מקום לומר באמת דגם לאביי לבתר דחזר לרבא, אינו הכרח דיסבור דדבר שא"מ אסור מדאורייתא בשאר איסורים, די"ל דרק לס"ד הי' ס"ל לאביי כן, היינו דהי' לו הכרח לזה מכח הברייתא דבהרת ומוכח עכ"פ לר"י אסור מדאורייתא, אבל לבתר דהדר אין הכרח לומר כן, ומה דפרכינן ביומא מההיא דאביי דבהרת, י"ל דצירוף עששיות הוי פס"ר כמ"ש הלח"מ בהל' עבודת יום הכפורים, וא"כ אביי דמשני אפילו בהגיע לצירוף והוי דבר שא"מ ע"כ דזהו קודם שחזר אביי והוי סובר דגם פס"ר הוי בכלל אינו מתכוין ולזה שפיר פריך דהא קודם דהדר מוכח דהי' ס"ל דדשא"מ הוא דאורייתא.

ומה דהוכיחו התוס' ביומא בעששיות לא הוי פס"ר, דהא פס"ר אף בלא ניחא ליה הוא לר"י דאורייתא כדמוכח מההיא דכריתות נתכוין לכבות להעליונות וכו' והובערו התחתונות, דבריהם תמוהים לי הא מ"מ זה ברור דלאביי מקודם דהדר והי' ס"ל דגם פס"ר הוי בכלל אינו מתכוין, א"כ ממילא בשבת פס"ר דלא ניחא לי' הוי רק דרבנן ויקשה מההיא דכריתות, וצ"ל בהכרח דאביי מוקי להההיא דכריתות כאידך שנויא דשם דמיירי במתכוין להבעיר, ופליגי אי הבערה ללאו יצאתה או לחלק, א"כ י"ל שפיר דעששיות הוי פס"ר וכדס"ל לאביי קודם חזרה דפס"ר הוי אינו מתכוין ואסור לר"י בשבת רק מדרבנן:

ו)

אך מ"מ לא נ"ל לומר כן דלאביי דלאחר חזרה גם בשאר איסורין דשא"מ לר"י הוי רק דרבנן. דא"כ יקשה מסוגיא דפסחים (דף כה) כי פליגי אליבא דר"י וכו' והיינו כיון דלר"י היכא דלא אפשר ולא מכוין מותר ה"נ בלא אפשר ומכוין עיי"ש בתוס', ואם איתא דאינו מכוין הוי רק דרבנן לר"י מה ראי' הא י"ל דבלא אפשר לא העמידו חכמים דבריהם לאסור אינו מתכוין, אבל במתכוין דאסור מדאורייתא י"ל דגם בלא אפשר אסור, אע"כ דס"ל דאינו מתכוין הוא דאורייתא, ואף דבשבת הוי א"מ רק בדרבנן, מ"מ הראיה משאר איסורין דא"מ הוא דאורייתא, ואעפ"כ שרי בלא אפשר ה"נ במכוין, עכ"פ מוכח דלקושטא דמלתא ס"ל לאביי אליבא דר"י דדשא"מ בשאר איסורין אסור מדאורייתא, אבל מ"מ אין הכרח דיסבור רב הכי, ומיושב ההיא דבכורו' דהא דמקילין בבכור דבאמ' גם בשאר איסורין הוי דבר שא"מ דרבנן, והקילו בצירוף דתולש לאו היינו גוזז:

ז)

אמנם לפ"ז יקשה מההיא דזבחים במזלפין יין דהאיך משנינן הא ר"י הא ר"ש דמ"מ אין ראיה מקרא דיין לספלים דהא מה"ת מותר דשא"מ גם בשאר איסורין, ואף אם נאמר דשמואל ס"ל באמת כאביי דלר"י בשאר איסורין דשא"מ אסור מדאורייתא מ"מ יקשה לרב דס"ל דהוי דרבנן וכנ"ל איך יפרנס הברייתא דזבחי' יין לספלים או אינו אלא לאישים אמרת לא יכבה, ומה ראיה הא מדאורייתא מותר משום דהוי דשא"מ:

ח)

ולזה ראה ראיה לשיטת הערוך, והיינו דיסוד פלוגתא דתוס' והערוך דתוס' ס"ל דכל דהוי פס"ר הוי בכלל מתכוין. אלא דבניחא ליה מקרי צריכה לגופה ובלא ניחא ליה מקרי א"צ לגופה, ומש"ה בשאר איסורין אסור מדאורייתא פס"ר דלא ניחא ליה ובשבת דרבנן כמו כל מלאכה שא"צ לגופה, ולהערוך דס"ל דגם בשאר איסורים מותר, צ"ל דמלאכה שא"צ לגופה היינו במכוין לעשות המלאכה, אלא שאין צורך לגופה כגון מכבה דמכוין להמלאכה דהיינו הכיבוי אלא דעושה כן מפנו לסטים ולא לגופה לעשות פחמין, וכן בחופר גומא וא"צ לעפרה דמכוין להמלאכה דהיינו עשיית הגומא אלא שא"צ לגופה דהיינו להניח בה דבר, אבל באינו מתכוין לעשות הדבר אלא דהוי פס"ר בזה דניחא ליה הוי כמכוין לכך אבל בלא ניחא ליה מקרי אינו מתכוין, וא"כ ממילא גם לר"י פס"ר דלא ניחא ליה בשבת הוי דרבנן, דהא מקרי אינו מתכוין דבזה לא מצינו פלוגתא בין ר"י לר"ש אם מקרי מתכוין או לא, ואם יקשה לכאורה על ההיא סוגיא דכריתות בנתכוין לכבות הנ"ל, היכן מצינו דמחייב ר"י בזה הא פס"ר דלא ניחא ליה הוי רק אינו מתכוין כמו לר"ש (זולת דנימא דלהערוך לר"י גם בשבת דשא"מ אסור מדאורייתא).

ולזה נראה דס"ל להערוך דיש סברא לכאן ולכאן, דאפשר דפס"ר דלא ניחא ליה מקרי אינו מתכוין או דמקרי מכוין כדס"ל לתוס' באמת, א"כ יש לקיים דברינו, דרב ס"ל בבכורות דדבר שא"מ בשאר איסורים לר"י רק דרבנן, וההיא ברייתא דזבחים מוכח באמת דזילוף הוי פס"ר, ואף דלא ניחא ליה ס"ל לרב דמקרי מתכוין, ובאמת גם לר"ש יין לספלים, אבל שמואל דס"ל דיין לאישים ומוקי הברייתא הנ"ל דאתיא רק כר"י ס"ל דפס"ר דלא ניחא ליה מקרי אינו מכוין, אלא דלר"י אסור מדאורייתא באינו מכוין בשאר איסורים, ולר"ש דשרי מותר ליתן יין לאישים דפס"ר דלא ניחא מקרי אינו מתכוין.

וניחא גם ההיא דר"א בכריתות, די"ל דס"ל כרב דפס"ר דלא ניחא ליה מקרי מכוין, ובשבת לר"ש רק מדרבנן אסור דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. ולר"י דאורייתא:

ט)

ובענין זה נתקשיתי בדברי תוס' כתובות (ד"ה האי מסוכרי וכו') ועל פי' הערוך דתנן במפיס מורסא וכו', ותמוה לי הא במפיס מורסא מכוין להמלאכה דהיינו לפתוח המורסא דזהו המלאכה אלא דא"צ לגופה להוציא ולהכניס אויר אלא להוציא ממנה ליחה ופשיטא דזה אסור כמו כל מלאכה שא"צ לגופה. כמו מכבה וחופר בור, והערוך אינו מתיר רק באינו מכוין כמו בגיגית דאינו מכוין שיעשה כלל הסחיטה וצ"ע.

ולפ"ז מיושב קושיית תוס' והרא"ש על הערוך דמייתינן ראיה ממזלפין יין דדלמא התם לא הוי פס"ר, היינו דמההיא דבכורות מוכח דס"ל לרב אליבא דר"י דשא"מ אף בשאר איסורים אסור רק מדרבנן וכנ"ל ומוכח ממילא מהברייתא דזבחים דיין לספלים דזילוף הוי פס"ר וכנ"ל, א"כ ממילא מוכח מדס"ל לשמואל אליבא דר"ש דשרי, והיינו דס"ל דפס"ר דלא ניחא ליה מותר משום דמקרי אינו מכוין.

ואף דכתבנו דרב ס"ל דמקרי מתכוין א"כ היה לנו לפסוק כרב לגבי שמואל באיסורא ובפרט דכתבנו דגם לר"א בכריתות ס"ל כן. מ"מ י"ל כיון דאביי אמר כל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת דעביד כשמואל דהלכתא כר"ש בגרירה, וכיון דשמואל לנפשיה דס"ל פס"ר דלא ניחא מותר ס"ל דר"ש מתיר בגרירה אף בגדולים ממש בענין דהוי פס"ר, ממילא משמע דרבה דעביד כשמואל, היינו לגמרי דאף במקום דהוי פס"ר מותר:

י)

וביותר נ"ל אף שכתבנו דר"א ס"ל דמקרי מכוין אינו מוכרח, ואדרבה מוכח בהיפוך, דהא הערוך מביא ראיה ג"כ מההיא דסוכה (דף לג) דאית ליה הושענא אחריתא, והרי מרא דשמעתתא התם ר"א א"כ מוכרח דגם ר"א ס"ל דפס"ר דלא ניחא מותר, וההיא דכריתות מוכח באמת לומר להערוך דגם בשבת אסור דשא"מ מדאורייתא לר"י והיינו

לר"א, וכן אביי ס"ל הכי, [ובההיא דיומא דצירוף דרבנן נאמר באמת כאידך פירושים, אי כרש"י דבצירוף דהוי דרבנן דשא"מ מותר, או כמ"ש הה"מ בשיטת הרמב"ם דעששיות דליכא כלי לא מקרי צירוף למלאכה זו אלא במכוין לעשות כלי].

באופן דרב סבר דשא"מ אפילו בשארי איסורין רק מדרבנן מוכח מברייתא דזבחים דפס"ר דלא ניחא מקרי מכוין ואתיא ג"כ כר"ש, ושמואל דתלי לה בדר"י ור"ש מוכח דס"ל דמקרי אינו מכוין ולר"י דשא"מ אסור מדאורייתא כדס"ל לאביי, וגם ר"א בסוכה ס"ל הכי וס"ל להערוך כן להלכה כר"א דהוא בתרא.

וגםמדאמרינן בפסחים הנ"ל ורבא אמר לך ע"כ ל"א אינו מכוין כמתכוין אלא לחומרא וכו' מדלא אמרינן בפשוטו דאביי לשיטתו דדש"מ לר"י דאורייתא מש"ה אינו מכוין כמתכוין, וכי היכי דבלא מתכוין שרי בלא אפשר ה"נ במכוין, ורבא ס"ל כרב דדשא"מ לר"י דרבנן, וממילא אין ללמוד מתכוין מאינו מתכוין ולא הוי צריך הסוגיא להאריך דאינו מכוין כמכוין לחומרא, דפשיטא דאם הוא דרבנן אין לדמותו למתכוין, ע"כ דבעי לאסוקי דרבא יהי' ג"כ כהלכתא דהלכה כשמואל ור"א הנ"ל דפס"ר דלא ניחא מקרי אינו מכוין, ומוכח מברייתי' דזבחי' דדשא"מ אסור לר"י מדאוריית'. מש"ה פסק כן הערוך להלכ':

ומה דהביא הערוך ראי' מסוגיא פ' הבונה דעביד בארעא דחברי' אף דכתבנו דלרב אסור י"ל דרב מוקי להברייתא כאוקימתא דרבה ור"י דמירי באגם ורק אביי מוקי הת' בעבד בארע' כו' ולאביי לשיטתו דדבר שאינו מתכוין לר"י דאוריית' שפיר י"ל דפס"ר דלא ניחא מקרי אינו מתכוין ודוק:

יא)

ולפ"ז מיושב היטב קושי' ד' הנ"ל דהא דחשיב עביד מר כשמואל בגרירה ולא מקרי גם לחומרא לענין לא אפשר ומכוין, דבאמת גם לרב לא אפשר ומכוין אסור, דהא ס"ל דדשא"מ לר"י אסור רק מדרבנן ופשיטא דאין ללמוד מתכוין מאינו מכוין. ואביי דאמר הכא בפסחים, היינו לנפשיה דס"ל דשא"מ דאורייתא וגם בשבת הוי דאורייתא וכנ"ל, אבל לרב דמוכח מההיא דבכורות דסבר דשא"מ רק דרבנן, בודאי אין ללמוד למתכוין מאינו מכוין וקם הדין לדידיה בלא אפשר ומכוין אסור כמו לרש"י, וא"כ במה דעביד כשמואל לגבי רב הוי רק קולא ולא חומרא, ודוק:

יב)

ובזה מיושב קושיית תוס' אות א' דשפיר י"ל דמיחם הוי פס"ר, ומ"מ משני דאתיא כר"ש היינו דמירי במיחם דחבריה או בדידיה ולא איכפת ליה בצירופו, והוי פס"ר

דלא ניחא דמותר לכתחלה, וגם אביי דמוקי דפינהו אבל פינה ממנו אסור וכר"י, היינו אביי לשיטתו דסבר דלר"י דשא"מ אסור דאורייתא, וי"ל דבריית' דזבחי' כר"י, ושפיר י"ל דפס"ר דלא ניחא הוי אינו מכוין ומותר לר"ש, ומה"ט ג"כ ס"ל לשמואל שם דאפילו שיעור לצירוף מותר דלשיטתיה בזבחים ס"ל פס"ר דלא ניחא ליה מותר וכנ"ל:

יג)

ויתיישב ג"כ בזה קושיית תוס' אות ג', די"ל דדוקא רב לשיטתיה דסבר פס"ר דלא ניחא ליה מקרי מכוין, מש"ה מקרי שגגת סקילה דאם יתחוב הקוץ בענין דהוי פס"ר יהי' דאורייתא, אבל שמואל לשיטתיה דפס"ר דלא ניחא מקרי אינו מתכוין, ואין כאן מציאות דאורייתא מש"ה מותר במיחם:

יד)

ובזה מיושב קושיית תוס' אות ב', והיינו דהמקשן הי' ס"ל בהחלט דפס"ר דלא ניחא מקרי מכוין, וע"כ הא דהתיר שמואל היינו או כיון דמלאכה שא"צ לגופה דרבנן לא החמירו רק במכוין ממש אבל לא בפס"ר, או דבאמת מיחם לא הוי פס"ר, ולזה פריך הא שמואל ס"ל במלאכה שא"צ לגופה כר"י ואסור וא"כ ממילא בפס"ר דהוי כמכוין אף דלא ניחא ליה אסור מדאורייתא וא"כ גם אם מיחם לא הוי פס"ר מ"מ כיון דאלו הוי פס"ר אסור מדאוריי' ממילא הוי שגגת סקילה וליתסר, ומשני דבמלאכה שא"צ לגופה ס"ל כר"י, היינו היכא דמכוין אבל בדשא"מ כר"ש היינו אף בפס"ר דלא ניחא ליה דמקרי אינו מכוין ודוק:

טו)

לפ"ז ניחא ראיה דהערוך מבהרת דס"ל דמה דאמרינן לאביי אי דאיכא אחר ולא קאמר לאביי קודם חזרה. משמע דהפרכא גם למסקנא והיינו מדאמר אביי קודם חזרה לא נצרכה אלא לר"י מוכח דס"ל לר"י דשא"מ איסור דאורייתא ומסתמא מזה לא חזר וכנ"ל וממילא ליכא הוכחה מברייתא דזבחים דפס"ר דלא ניחא מקרי מכוין, וקיי"ל כפשטא דסברא דמקרי אינו מכוין, ואף דמ"מ י"ל דאביי ס"ל מסברא דהוי מכוין מ"מ מאביי דמיחם דמוקי כר"י מוכח דלר"ש שרי אף דהוי פס"ר, ומוכח דפס"ר דלא ניחא מותר, א"כ ליעביד אחר, אבל לרבא ליכא פירכא די"ל דפס"ר דלא ניחא מקרי מכוין אף דכתבנו דסוגיא דפסחים משמע דבעי לאסוקי דרבא יסבור בהא כאביי, מ"מ לא הו"מ למפרך לרבא דלא מצינו להדיא דיסבור כן, אבל לאביי דמוכח כן מההיא דמיחם פריך שפיר, ודו"ק:

טז)

ולפ"ז ניחא ג"כ קושיית תוס' על הערוך דמהתם מוכח דלא הוי דאורייתא די"ל דראיית הערוך מדפרכינן ליעביד אחר. דמאי פריך דלמא ס"ל כרב דפס"ר דלא ניחא מקרי מכוין, אע"כ דפריך לאביי לשיטתיה דמוכח מההיא דמיחם דמותר דמיחם מקרי פס"ר, הרי אף דלכתחלה מותר דהא במיחם שרי לכתחלה, ודו"ק:

יז)

והנה למה דהעלינו בשיטת הערוך דאין חילוק בין שבת לשארי איסורין, דלרב אפי' בשאר איסורין אסור לר"י דשא"מ רק מדרבנן ולאינך אמוראי שמואל ור"א ואביי אף בשבת אסור מדאורייתא, עדיין מוטל עלינו לסלק הוכחות דתוס' דהוכיחו בסנהדרין דלר"י דשא"מ בשבת רק מדרבנן, ויעויין שם דהביא לזה ג' ראיות, ראשונה דהכי משמע ביומא גבי עששיות, שניה, מההיא דהמכבד והמרבץ דרבנן אסרו משום שבות, וע"כ דס"ל כר"י ואפ"ה הוי רק דרבנן, שלישית, מסוגיא דכריתות (דף כ) דמתעסק שאינו מתכוין למלאכת תינוקות פטור, כ"ש היכא דאינו מתכוין אלא לגרירה בעלמא עיי"ש.

לענ"ד יש ליישב, הראיה הא' מעששיות דכבר כתבנו די"ל כאידך פירושים דשם, ולזה תוס' בעצמם נקטו וכן משמע ביומא היינו רק בדרך משמעות, לא בדרך הוכחה גמורה, השניה ממכבד ומרבץ, ביאור דבריהם אף למה דהעלו דדשא"מ לר"י הוי דרבנן א"כ הא דס"ל לר"א דחייב חטאת לא דהטעם דסבר כר"י דדשא"מ אסור דהא רק מדרבנן אסור, אלא דצ"ל הטעם או כמ"ש תוס' סנהדרין דר"א ס"ל דהך תיקון דכיבוד וריבוץ זהו בעצמו ענין בנין, או כמ"ש תוס' שבת פרק המצניע דר"א ס"ל דהוי פס"ר [והנה מה דמבואר מדבריהם דהוצרכו מכח ההקדמה דלר"י דשא"מ בשבת דרבנן, אבל בלא הקדמה זו היה מקום לומר בפשוטו דר"א ס"ל כר"י. קשה לענ"ד, דהא בלא"ה צ"ל הכי, דהרי מבואר בתוס' סנהדרין הא דאמרי' מקלקל בחבורה פלוגתא דר"י ור"ש דיצא להש"ס כן, היינו דר"ש מדס"ל בפסחים דזבחי' ששחטן בשבת לשם פסח אם אין ראוים חייב, מוכח דס"ל דמקלקל בחבורה חייב, ור"י מוכח דסבר מקלקל בחבורה פטור, היינו ממתני' דמחט של יד ליטול בה את הקוץ. דמתני' זו אתי' כר"י, ומדשרי לר"י ליטול את הקוץ, מוכח דסבר מקלקל בחבורה פטור עיי"ש וכיון שכן כיון דמצינו בכריתות (דף כ) דמה דמחייב ר"א במל את שלאחר השבת בשבת אף דהוי מתעסק, כיון דמקלקל בחבור' חייב גם מתעסק חייב, א"כ מה דשרי ליטול הקוץ לר"א. מוכח דס"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור. א"כ ממילא באינו מכוין דממילא א"צ לגופה אינו חייב, ומוכח דהא דמחייב במכבד ומרבץ או דהוי פס"ר או דהכיבוד והריבוץ עצמו הוי ענין בנין ודו"ק] וכיון שכן מאי ראיה דלר"י דשא"מ דרבנן, הא י"ל דהוי דאורייתא. ורבנן סברי כר"ש, ודאסרי משום

שבות ולא משום אשוויי גומות, אלא דס"ל דכיבוד וריבוץ עצמו מדרבנן הוי בנין, כמו דס"ל לר"א דהוי בונה גמור ס"ל לרבנן דהוי בנין מדרבנן. וכמו דפליגי כה"ג לענין כוחלת אי הוי כותב גמור. או מדרבנן ככותב:

וצ"ל דראייתם מדאמרינן והאי תנא דקיי"ל כר"ש שרי לכתחלה, מוכח דס"ל להש"ס בהחלט דטעמייהו דרבנן רק משום אשוויי גומות, וס"ל כר"י.

ומ"מ נ"ל ליישב להערוך, די"ל באמת מה דאמרי רבנן א' זה וא' זה אינו אלא שבות, לא קאי רק אדסמיך ליה הרודה חלות דבש וא' זה וא' זה היינו א' שבת וא' יו"ט כמ"ש הרשב"א בחידושיו דמכבד הוי פס"ר ורבנן לא קאי אמכבד, ה"נ י"ל דלא קאי אמרבץ אלא דס"ל דכיבוד וריבוץ אי דאפילו שבות ליכא כר"ש, אי דאפילו חייב חטאת כר"י.

ועדיין צריכים אנו לבאר דברינו. דלכאורה אינו מספיק, דהרי לכאורה אף למאי דקיימינן השתא בשיטת הערוך דדשא"מ לר"י דאורייתא אף בשבת מ"מ צ"ל דטעמא דר"א דהוי פס"ר או דזה עצמו הוי בונה וכנ"ל, א"כ אם איתא דרבנן לא קאי אמכבד ומרבץ מנ"ל לסתמא דהש"ס דרבנן פליגי על יסוד זה דר"א, דלמא ס"ל ג"כ דחייב חטאת מטעמים הללו.

ולזה נ"ל אף דכתבנו הכי דבין כך ובין כך מוכח דטעמא דר"א דהוי פס"ר או דכיבוד וריבוץ הוי מעשה בנין, היינו לפי יסוד דתוס' דפלוגתא דמקלקל בחבורה נלמד מההיא דמחט של יד ליטול הקוץ, דלית מאן דפליג על דין זה, אבל בדעת הערוך י"ל כתירוצם הראשון שם דקים להש"ס הכי בקבלה, (ובאמת דברי תוס' הב' הנ"ל תמוהים לי, דא"כ היכי מספקינן פ"ק דכתובות גבי דם מפקד פקיד, דדלמא הלכה דדבר שא"מ אסור וגם מקלקל בחבורה חייב, הא זה א"א, דא"כ מחט של יד ליתסר לדינא, והרי לפי שיטתם מוכח דס"ל להש"ס דמחט של יד אתיא ככ"ע ואין בזה חולק, ואיך נאמר דלדידן להלכה באמת אסור.

עוד קשה לו דלדבריהם צ"ל הא דאמרי' בשבת ג"כ דמקלקל בהבערה תליא בדר"י ור"ש, היינו דזה תלי בזה דמאן דסבר מקלקל בחבורה חייב, וע"כ דיליף לה מדאצטריך קרא למשרי מילה בשבת, ומוכח דס"ל דתיקון מצוה לא הוי תיקון, ממילא מוכח מדאסר רחמנא הבערת ב"כ. הא בישול פתילה דלמצוה לא הוי תיקון, ע"כ דמקלקל בהבערה חייב. וכיון שכן יקשה לר"א בר צדוק בכריתות לשנויי דר"א דנתכוין לכבות העליונות והובערו התחתונות, ומיירי ע"כ בלא ניחא ליה דאל"כ גם לר"ש חייב, א"כ הוי מקלקל לענין הבערה, ומוכח דס"ל לר"א בר צדוק דמלאכה שא"צ לגופה חייב וגם מקלקל בהבערה חייב וממילא גם מקלקל בחבורה חייב ושנ"ל, הרי דאפשר לומר תרווייהו

בהדדי דמלאכה שא"צ לגופה חייב וגם מקלקל בחבורה חייב, ודלמא ר"י ג"כ ס"ל כן, וצע"ג) א"כ שפיר י"ל דכיבוד בודאי לא הוי פס"ר, וגם לא הוי ענין בנין, ור"א דמחייב חטאת סבר כר"י דדבר שא"מ אסור, ורבנן ס"ל ג"כ כר"י ופליגי רק ארודה חלות דבש, ולמה שכתבנו דרב ס"ל דלר"י דבר שא"מ דרבנן לדידיה באמת מוכח דטעמא דר"א דזהו גופא הוי בנין, אבל לדידן דקיי"ל כאביי ור"א ושמואל דדשא"מ דאורייתא לר"י, טעמא דר"א כפשוטו דס"ל כר"י. ומה"ת לן להמציא דהוי מעשה בנין, ולזה שפיר מסיק הש"ס דלמאי דקיי"ל כר"ש שרי.

וא"כ מזה עצמו ראיה להערוך דהלכה בזה כשמואל ולא כרב, ומה דאמרי' שם בשבת אמימר שרי זילחא במחוזא מ"ט אסרו רבנן דלמא אתי לאשוויי גומות הרי דס"ל דלרבנן הוי שבות, י"ל דאמימר ס"ל כרב דדשא"מ דרבנן בשבת ושפיר י"ל דרבנן ס"ל כר"י וקאי גם אמכבד ומרבץ, אבל לדידן י"ל דלרבנן לא קאי רק ארודה חלות דבש, וטעמא דר"א דס"ל כר"י דדבר שא"מ אסור מדאור', ורבנן ס"ל ג"כ הכי, ואנן דס"ל כר"ש שרי לכתחלה: יח)

הראיה הג' ממתעסק, תמוה לי, דהא מתעסק גם בשאר איסורים פטור כמ"ש תוספות בשבת והרי בשאר איסורים ס"ל לתוס' דדשא"מ אסור מדאורייתא לר"י, אע"כ דמתעסק עדיף דלדעתו דהוא תלוש אין כאן מציאות איסור אבל אינו מכוין כגון גורר דיודע דאפשר דיתעבד חריץ אסור, א"כ אזדא ראייתם, וצ"ע, (אב"ה יתר הדברים בזה לא מצאתי וחבל על דאבדן):

דף לה:

רש"י ד"ה מיתבי, וקא ס"ד דהכי קאמר.

לישנא קס"ד מוקשה, דהא האמת ג"כ כן הוא דלובש בגדים אחרים, היינו כשחזר ונכנס שם בין הערבים, אלא דאחרים היינו פחותים מהם.

ובמה שפירש"י דהלכתא גמירי שילבוש בגדים לבנים אחרים קשה לי דלפ"ז למאי צריך הש"ס לעיל בפירקין (דף לב ע"א) להוכיח דובא אל אוהל מועד לא נאמרה על הסדר, ממה דקאמר רב חסדא גמירי חמש טבילות ועשרה קדושין, הא בפשוטו מדהלכתא גמירי דמשנה בגדים לבנים אחרים מוכח דלובש שני פעמים לבנים, ומוכח דלאו על הסדר נאמרה ויש ליישב:

דף נ.

תד"ה פר העלם דבר וכו' וזה אינו דההיא עולה הוי.
דבריהם סתומים וחתומים, ובמהרש"א פי' וז"ל ואפילו אם יביא כל שבט שעיר בע"ז, פר מיהו לא מייתי, הלכך נקט פר וכו' עכ"ל תוס' ישנים.
הנה בתוס' ישנים שלפנינו לא מצאתי מזה כלום, ותמיה בעיני על המהרש"א הא מתני' מפורשת היא בהוריות ובע"ז מביאים שנים עשר פרים ושנים עשר שעירים וצ"ע.
ועיין בס' באר שבע פ"ק דהוריות דפירש לדברי תוס' הנ"ל דאתי למעוטי דמיירי בפר ע"ז ובאמת לא מיירי בעולה רק בחטאת כדקתני מפני שאין חטאת צבור מתה עיי"ש, נראה שהבין דדברי תוס' קאי על מה דמוקי בסוגיא דפר ושעיר של יום הכיפורים בפר העלם דבר, אבל באמת משמע דדברי תוס' המה על ברייתא דא"ל ר' יעקב, דמיירי בדחיית שבת וטומאה, וזהו שייך גם בעולה, ואין מקום לפירושו של הבאר שבע הנ"ל.
ואף אם נדחוק דדברי תוס' קאי על אוקימתא דהש"ס הנ"ל, מ"מ עכ"פ ישאר הקושיא על הברייתא דא"ל ר' יעקב, דבזה אין תירוצא דתוס' מספיק, והבאר שבע הקשה בעצמו כזה דעל הברייתא דפ"ק דהוריות שם לא מספיק תירוצא דהתוס' ולא הערה כלום, דבסוגיא זו בעצמו ג"כ אינו מספיק על הברייתא הנ"ל דאמר ליה ר' יעקב:

דף נ:

גמרא והכי קמיבעי' ליה [לר"א דבעי לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד, עושה תמורה או לא] אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרים [שיקנה להן חלק בו, והוי חטאת השותפין לענין תמורה] או בקופיא מתכפר [כלומר אין כפרתן קבוע בו אלא צפה ע"ג כפרת כה"ג].
הרצון דר"מ בודאי בדוקא קרי ליה קרבן יחיד דבאמת הוא קרבן יחיד, אלא לערן תמורה דתלוי במכפר הוי ספק אם מקיבעא מכפר והוי של שותפין ואין עושין תמורה, אי מקופיא ועושין תמורה, וכמו דהיינו מפרשים בתחילה כדאמרי דמספקא לי' אי בתר מקדיש אזלינן או בתר מתכפר דאם תלוי במכפר אף דר"מ קרי קרבן יחיד דוקא אין עושין תמורה דהוי של שותפין, ה"נ עתה במסקנא דהספק לענין תמורה אף דאזלינן בתר מתכפר מ"מ מבעי' אי מקיבעא אי מקופיא, ובתוס' (ד"ה לדברי) פירשו דהספק אי קרבן יחיד דרבי מאיר דוקא, וד' יאר עיני בעומק דעתם:
גמרא ה"נ מסתברא דמה דקתני חומר בזבחים ועושה תמורה לא מיירי בפר, דהא קתני ביה דתמורתו אינו דוחה שבת, הא בחול מקריב, ואי דפר הא תמורת חטאת היא

ולמיתה אזלא.

ולא מצי לומר ר"ש הוא דלדידי' מיתה בחטאת ליכא, דהא להאי ס"ד דמיירי בפר ותפשוט האיבעי' דפר עושה תמורה, ע"כ אתי כר"מ דסבירא ליה דפר הוי קרבן יחיד, ויהיה נפשט דמקופיא מתכפרא, והוי גם לענין תמורה קרבן יחיד, אבל כר"ש ודאי לא אתי' דהא לדידי' הוי קרבן שותפין דאינו עושה תמורה דהא האיבעי' דר"א הי' רק אליבא דר"מ דס"ל קרבן יחיד, ודעת התוס' דעשו מזה קושיא לא זכיתי להבין על מה:

דף נא.

תד"ה דוחה ואת"ל למה לי גזירה שוה [במועדו במועדו דפסח שני דוחה את השבת, הא אתיא מכלל חוקת הפסח], וי"ל דס"ל דממעיט מכעין הפרט.

קשה לי, למה להו לדחוק דה"א דממעט כעין הפרט דדחוק טובא, דהא כיון דחזינן דר' נתן [דדריש במועדו על פסח ראשון] יליף לה מכלל חוקת הפסח, ומוכח אליביה דלא ס"ל הך סברא דממעטין כעין הפרט, א"כ מי הכריח לסתמא דהש"ס לומר לרבנן דר' יהודה דממעט מכעין הפרט, יותר היה להו לתרץ ברווחא דסוגיא דהכא בעי לאסוקי אף למ"ד דהימנו ודבר אחר מקרי היקש, וליכא למילף מכלל חוקות הפסח, דהא פסח גופי' למד בגזירה שוה מתמיד, ואינו חוזר ומלמד בהיקש, מש"ה אמר דיליף מבמועדו, והיינו לילף פסח שני מתמיד, ור' נתן באמת ס"ל דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש, ודוחק לומר דהשתא פסיקא להו לקושטא דמלתא למה דתירצו מקודם דכלל חוקת הפסח עדיף מהיקשא ולעשות מזה קושיא:

דף נד.

תוס' ד"ה כרובים בסוף הדבור [אב"ה עי' בחידושים לקמן במסכת ע"ז דף מח]:

דף ס.

גמרא תלתא קראי בדם [למעוטי מנותר ממעילה מטומאה] אבל מפיגול לא צריך קרא דדוקא דבר שאחרים מתירין אותו כגון בשר שזריקת דם מתירו, חייבין עליו משום פיגול אם אכלו, ודם עצמו מתיר הוא.

הקשו בתוס' כיון דפיגול לא צריך קרא, א"כ ל"צ קרא כלל דניתי כולהו בק"ו מפיגול, ומה פיגול כל שלא הותר מכללו אינו חייב כו'.

ולא קשה מידי דהא בכל דבר שאין לו מתירין אחרים, כמו קומץ ומנחת כהנים איכא

להאי ק"ו טומאה מפיגול, וכדבעינן באמת למילף בזבחים מה"ט דלא לחייב משום טומאה, אלא דרבי קרא דאשר הם מקדישים לי, וא"כ ממילא גם דם בכלל הריבוי, ומ"ש דם מקומץ, ודבריהם ז"ל לא זכיתי להבין כלל:

דף ס:

גמרא, ואם איתא [דלר' חנינא דאמר קטורת שחפנה קודם שחיטתו של פר לא עשה ולא כלום, א"כ הא דתנן אם עד שלא גמר מתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחילה מבפנים], יחזור ויחפון מיבעי' ליה.

תימא הא בלא דר"ח נמי קשה דיחזור ויקטיר מבעי' ליה, דהא הקטרה הוי עבודת פנים ממש.

ולמ"ש הת"י בכוונת דברי רש"י דהקדים הוצאת כף לאילו דכשר, אף דהוצאת כף הוי עבודת פנים, מ"מ ההקדם של עבודת פנים אינו מעכב אלא האיחור דוקא מעכב, א"כ הא דר"ח דחפן קודם שחיטת פר דפסולה, היינו דשחיטה דהוי צורך פנים ואיחור שלה מעכב, א"כ ניחא דבלאו דר"ח א"צ לחזור ולהקטיר, דאי משום ההקדמה, הא הקדים אינו מעכב, ואי משום איחור דשחיטה הא שחיטה אינה עבודת פנים אבל לאידך תירוצא קשה.

גם אף להך תירוצא יקשה, דהא מתני' ע"כ כר"נ מדקתני הקדים דם השעיר דמיירי ע"כ ממתנות דהיכל כדאוקמי לקמן, מדלא קתני יחזור וישחוט, וא"כ בלא דר"ח נמי קשה, דהא לר"נ קאי חוקה על כל עבודות בבגדי לבן.

ולפי מ"ש הת"י לעיל פ' טרף בקלפי (דף מ') ד"ה נהי דכסדרן, דהדר ביה הש"ס, ואי מקדים מתנות דהיכל של פר למתנות דשעיר בפנים כשר, דדוקא היכא דתרווייהו עבודת פנים סדרן מעכב ניחא הכא דהאי דעולא דשחט שעיר קודם מתן דם דפסול, היינו מכח דר"ח דשחיטה עבודת פנים, כיון דהוא צורך פנים, א"כ בלא דר"ח מוקמינן דמתני' דהקדים דם שעיר במתנות פנימי והא דלא יחזור וישחוט דשחיטה לא עבודת פנים הוא וסדורן אינו מעכב מיהו לאינך שיטות קשה טובא:

דף סג:

תוס' ד"ה טעמא [אב"ה עי' מ"ש לעיל פסחים דף סד].

שם גמרא, וא"ר חלקיה לא שנו [דהשוחט אשם מחוסר זמן בבעלים שעדיין לא הגיע זמן להבאת קרבנותיהם פטור] אלא לשמו, אבל שלא לשמו חייב, לשמו מיהו פטור אמאי

נימא הואיל וראוי שלא לשמו בפנים.
קשה למה ליה לאתויי הא דרב חלקיה, הא פשוט דאשם שלא לשמו כשר בפנים.
ובתוס' ישנים כתבו דבאמת מייתי דר"ח ללא צורך ודוחק.
ויראה לי למה דמבואר בסוגיא דזבחים שם דפריך על ר"ח, דמי איכא מידי דלשמו פסול ושלא לשמו כשר, ומבואר ברש"י שם דס"ד דמקשה דהא דאשם שלא לשמו כשר, היינו בזמן דכשר לשמו דוקא, אם כן בלאו ר"ח ליכא למיפרך דנימא הואיל דראוי שלא לשמו בפנים, דהא דאף שלא לשמו פסול בפנים, כיון דהוא בזמן דפסול לשמו, מש"ה הוצרך להביא דר"ח.
ואף דבלא"ה ע"כ רב דימי פליג על ר"ח, וס"ל דאף שלא לשמו פטור, דעקירת חוץ לא שמה עקירה, מ"מ י"ל דלא ניחא ליה להש"ס דלפלגו בעיקר הדין אם אשם קודם זמנו כשר שלא לשמו, וכיון דעכ"פ מוכח מדר"ח דאשם שלא בזמנו כשר א"כ יקשה דגם לשמו חייב, הואיל וראוי שלא לשמו בפנים ונכון בעז"ה:
גמרא, דאי כתב רחמנא מחוסר זמן.
וא"ת הא מחוסר זמן ממילא ידעינן דמום פוסל דהא ליכא לאשכוחי אלא בהומם וחללו, וי"ל דבאמת איכא לאשכוחי נמי בטרפה דטרפה פסול דיעמד חי כתיב, וטרפה אינה חיה וכדאיתא בהרמב"ם, ורבינא דנקט הומם כיון דבאמת גם מום פוסל, אחר זה ראיתי שהתוס' ישנים הקשו כן, ומה שכתבתי נראה נכון:

דף סד.

גמרא אמר לך רב אליבא דר' יהודא לא קאמינא (דבעלי חיים אין נדחין כי קאמינא אליבא דרבנן).
פירוש דקאמר ת"ק אם של שם מת (זה שעלה עליו הגורל מהזוג השני לשם), יתקיים תחתיו, משמע דאידך (זה שהיה לעזאזל) כדקאי קאי אלא דסברי דבעלי חיים אין נדחין (דהא משמת ראשון עד שהגריל שני להשם לא היה זה ראוי לעזאזל) וכמו דדייק רבא מזה דמתני' כוותיה דרב, ועלה פליג ר"י ואמר דהראשון ימות דבע"ח נדחין.
ורש"י ז"ל דחק טובא למצוא הוכחה דרבנן סברי בע"ח נדחין, ולא ידעתי על מה:

דף סה:

גמרא, ומשום גזירה ימותו (פר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן דסבר ר"א ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ופליג ר' יהודא ואמר כולן ימותו אפילו פר דאינו בא

מתרומת הלשכה גזירה אטו שעיר).

אין להקשות מהאי דפרק התערובות (זבחים דף עג) בזבחים שנתערב בהן שור הנסקל דימותו, ול"א נכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש, משום גזירה שמא יקח מן הקבוע, דהתם א"א לפדותו דלא חזי להדיוט משום תערובות שור הנסקל, דאף ע"י דנכבשינהו אסור מגזירה דיקח מן הקבוע, ולשיטת ר"ת דלהדיוט לא גזרינן דיקח מהקבוע, בלא"ה קשה דמ"ש טרפה שנתערב ומ"ש שור הנסקל דל"א ירעו ונכבשינהו וכדהקשו בזבחים, ותירצו דלא תיקנו כן היכא דאח"כ לא יהיה היתר כ"א ע"י מרובא פריש, ועכ"פ מהכא לא קשיא ולא מידי, ובתוס' סוף ד"ה ומשום גזירה דחקו בישוב קושיא זו:

תוס' ד"ה גזירה משום חטאת כו' דאפילו את"ל מקופיא כפרה:

קשה לי, דהא גם אם מקיבעא לא מקרי מתו בעליה, ע"י מיתת כהן אחד דהוי רק מתו מקצת בעלים.

גם מ"ש עוד דא"א לידע שפיר.

קשה לי, הא אם לא נדע באמת לא חיישינן למיתה דשמא מת ל"ח כדפרכינן לעיל (דף נה) גבי קיני שופרות:

דף סו.

גמרא, ועוד חטאת שעברה שנתה לרעיי' אזלא.

קשה לי, הא מ"מ כיון דאין ראוי לכפר ביוה"כ אחר ממילא אזלא למיתה מצד כפרו בעלים, כיון דאי אפשר עוד לכפרת בעלים:

דף סח:

תוס' ד"ה תן וכו' וכן קשה בפ' נגמר הדין (דף מב) דיליף מקלל דסקילתו חוץ לשלש מחנות, מגז"ש דפרים הנשרפים, ואמאי הא הוי דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש.

בער אנכי לא אדע דבריהם הקדושים, דאטו ילפינן פרים הנשרפין מהיקש דשפיכת הדשן, אלא דמוכיחין שם בסנהדרין דשפך הדשן היה חוץ לג' מחנות, וכיון דבפרים הנשרפים כתיב והוציא אותה וכו' אל מקום שפך הדשן, ידעינן דמחנה הנשרפים הוא חוץ לג' מחנות, דהא השרפה צריך שתהיה במקום שפך הדשן והוי כמפורש ממש מקומו חוץ לג' מחנות ואין זה ענין היקש, ולד' הישועה, האר עיני עבדך ואדעה:

דף סט.

גמרא האי נמטא גמדא דנרש שריא, פירש"י אין בו משום כלאים דהעלאה דומיא דלבישה דאית בה הנאת חימום הוא דאיתסר.

קשה לי, איך פסיקא זה נימא דלא תלבש סתמא כתיב ואף שלא בדרך חימום אסור, ותו הא באמת לא בעי דוקא הנאת חימום, דהא איתא בירושלמי (והובא להלכה בש"ע סימן ש"ב סי"ג) דאסור ליטול ביצה חמה בבגד כלאים בידו שכיון שהוא ניצול מחום הביצה חשיבא הנאה כמניעת קור, וא"כ בקשין דנהנה במניעת חימום בשרו ביום חום או שלא יטפטפו הגשמים על בשרו אמאי מותר, ותו ק"ל בדין מרדעת דבעי דוקא שיש לו בית ראש (כדאיתא בש"ע), ולובשים אותו בדרך לבישה, ומבואר דבאינו דרך לבישה אף שהוא העלאה על גופו במתכוין שלא יטנפו בגדיו שרי, ומ"ש ממרדעת על כתפו להוציא הזבל דכיון דמגין שלא יטנפו בגדיו בזבל ואינו דרך לבישה ואסור:

דף עא:

תוס' ד"ה ויליף משזר וכו' א"נ י"ל אם איתא.

קשה לי, דמ"מ במה דאמרינן ונילף מחושן ואפוד, ומשני שיהיו כל עשיותיו שוות יקשה דמ"מ נילף מה התם כל אחד כפול חמשה, ה"נ בשולי המעיל ויהיו יחד ט"ו, ובכדי שלא נילף מעיל משולים דחוטן כפול ה' צריך למכתב שש:

דף עב.

תוס' ד"ה נעביד כו' אבל טפי לא דדלמא מחג המצות ילפינן.

ביאור דבריהם בפשוטו דאזלינן לחומרא, וצריך להביא קרבן תוך ז' דשמא אין לו תשלומין רק ז' ואינו יוצא אם יביא אח"כ קרבנו, כתבתי זה בעבור שראיתי בספר תוס' יוה"כ (דף פ ד"ה ואימא ביצת) שנטה מדרך הפשט (אב"ה עיין מ"ש א"א מ"ו בתשובותיו):

דף עח:

תוס' ד"ה הקוטע, וא"ת כיון דמעיקרא ס"ד כו'.

עיין חדושי הלכות למוהר"ש איידלס.

וקשה לי, דמה הועילו בתירוצם, מ"מ איך אמר אביי מדסיפא רבנן, הא גם לרבנן לא צריך עוד, ובקוטע הטעם דמישליף, וע"כ בבגד הטעם דאינו מגין, וממילא אפילו כר"מ

אתיא והאי דינא בבגד לא תליא כלל בדר"מ ורבנן, אע"כ דאביי סבר דפליגי אי הוי מנעל ולשטתי' אזיל דמשני בשמעתין דאית ביה כתיתין.
גם קשה לי על תוס' דס"ל למסקנא גם לר' יוסי דאנפליא של בגד פסול רק משום דמידי דמגין בעי, א"כ אמאי אמרינן (דף קב ע"ב) דסנדל שנתפר בפשתן דפסול והא הוי מגין, ועיין בתוס' יבמות שם:

דף עט:

תוס' ד"ה לומר לך כו' ואפ"ה מספקא לי'.
קשה לי, הא לאו מספקא בזה כלל בסוגיא דהא לפי מה דמוקמי דבביצה כותבות סתם, א"כ באמת שיעור דב"י בכביצה:

דף פ:

רש"י ד"ה ולא תטמאו שהרי אין ישראל מוזהרין מלטמא.
קשה לי, הא גם כהנים אין מוזהרין לטמא בטומאת שרץ:
תוס' בסוף ד"ה מה רוצח כו' ועוד י"ל (על מה דהקשו בהא דקאמר בע"ז (דף נד) גבי נעבד באונס דאסור דמיירי כגון שאנסוהו כותים, ופריך אונס רחמנא פטרי' דכתיב ולנערה לא תעשה דבר והקשו הא קרא בקרקע עולם מיירי, אבל עושה מעשה חייב למסור את עצמו), דמשמע ליה דלענין מיתת ב"ד אין חילוק (בין עביד מעשה ללא עביד, דהא אשה ברצון חייבת, אף דהוי קרקע עולם, ומ"מ באונס פטורה).
תימא דמה בכך דבגוף הדין אין חילוק בין עביד מעשה ללא עביד מעשה, הא מ"מ מכח דלא עביד מעשה הדין דמותרת להבעל לו ולא תהרג, וא"כ מה דעשתה עשתה ברשות ב"ד, ופשיטא דאינה חייבת מיתה, אבל בדידיה דהדין דיהרג ולא יעבור שפיר י"ל דאם עבר חייב מיתה, ובאמת גם בדידה אלו היה הדין דתיהרג ולא תעבור היתה חייבת מיתה אף בלא מעשה אך טעם הפטור דידה כיון דעשתה בהיתר:

דף פו:

גמרא למה הדבר דומה לשתי נשים שלקו בב"ד (אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית).
האי לקו רצה לומר מכת מרדות, תדע דהא פגי שביעית הוה רק לאו הבא מכלל עשה דלאכלה ולא לסחורה.
ורש"י ז"ל נראה דמפרש מלקות ארבעים, דכתב אחת קלקלה זנתה והתרו בה למלקות, ואי במכות מרדות ללא צורך כתב דמיירי בהתראה וקשה.

ודע דזנתה דכתב רש"י ר"ל אם חייבי לאוין או חייבי כריתות דמתקריא זונה, דאי באשת איש חייבת מיתה, ואי דלא התרו בה למיתה כ"א למלקות (ומהרש"א מפרש כן) מ"מ הא קיי"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו:

דף פח.

גמרא, האי ר' יהודא הוא.

הקשו בתוס' ישנים דלפ"ז ממילא לא קשיא דר"י אדר"י דהא י"ל דברייתא ראשונה דאר"י אפילו כל היום כולו (טובל בעל קרי ביוה"כ, ואפילו מן המנחה ולמעלה, דמיניה דייק רב דסבר תפלת נעילה ביום, מש"ה טובל כדי להתפלל, ומוקי ברייתא דאור יוה"כ כו' דסוברת דאין נעילה פוטרת ערבית כוותיה ורבנן דפליגי על ר"י וסברי דאינו טובל אחר מנחה, קסברי דזמן נעילה בלילה ופוטר של ערבית) היינו סתם ר"י דהוא ר"י בן חלפתא דתפלה בזמנו מצוה, וא"כ מנ"ל לרב להמציא דיש חולק על ברייתא דאור יוה"כ, וסבר דתפלת נעילה בלילה, כיון דלא מצינו תנא דחולק, די"ל דת"ק דסובר עד המנחה היינו בדצלי (כבר תפילת נעילה) וטעמא דר"י דטובל משום דתפילה בזמנה מצוה ודחק לתרץ. **ולדידי** לאו קושיא היא דנהי דלפ"מ דתירצו בתחילה (ע"מ דמקשה דר"י דאמר כל היום כולו) אדרבי יוסי (דאמר עד תפילת מנחה) הא דצלי הא דלא צלי, היינו מוכרחים לסבול הדוחק דמה דקתני בברייתא ריי"א מן המנחה ולמעלה אינו יכול לטבול, היינו מן תפלת נעילה ולמעלה, מ"מ לפי המסקנא י"ל דלא ניחא ליה לרב לסבול זה הדוחק, דהא דר"י אדר"י לא קשיא דההיא ר"י סתם דטבילה בזמנה מצוה, א"כ י"ל דמדאמר ת"ק עד המנחה והיינו ממש, דל"ש לפרש דמנחה היינו נעילה, ומוכח דסבר ת"ק דנעילה בלילה, וכן ר"י בר יהודא דאידך ברייתא דאמר מן המנחה ולמעלה, היינו ג"כ מנחה כמשמעו, ומוכח דס"ל ג"כ דתפילת נעילה בלילה: